

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ 20-4-2026

«Ο δήμος Αθηναίων παρακολουθεί με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τις εξελίξεις που αφορούν την αξιοποίηση και αποκατάσταση των Προσφυγικών της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, ενός εμβληματικού συγκροτήματος με εξαιρετική ιστορική, κοινωνική, πολεοδομική και μνημειακή σημασία για την Αθήνα. Στο της 1ης Απριλίου 2026, επιτροπή κατοίκων παρουσίασε τις ανησυχίες και τις θέσεις της, επισημαίνοντας μάλιστα τον κίνδυνο για την ζωή ενός απεργού πείνας.

Πρόκειται για ένα ενιαίο αρχιτεκτονικό και ιστορικό σύνολο οκτώ πολυκατοικιών, που ανεγέρθηκαν κατά την περίοδο 1933-1936 για τη στέγαση προσφυγικών οικογενειών, αποτελούν σήμερα χαρακτηρισμένο μνημείο στεγαστικού συγκροτήματος, αντιπροσωπευτικό του κινήματος του μοντερνισμού στην Ελλάδα και συνδέονται άρρηκτα τόσο με τη μνήμη του Μικρασιατικού Ελληνισμού, όσο και με κρίσιμες σελίδες της νεότερης ιστορίας της πόλης, όπως τα γεγονότα του Δεκεμβρίου 1944.

Σύμφωνα με τα δημοσίως διαθέσιμα στοιχεία, οι δύο πρώτες πολυκατοικίες χαρακτηρίστηκαν μνημεία με Απόφαση Υπουργού Πολιτισμού (ΦΕΚ 1747/Β/26-11-2003) και στη συνέχεια οι υπόλοιπες έξι (ΦΕΚ 62/13-2-2009), ενώ το 2019 το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων ενέκρινε ομόφωνα μελέτη αποκατάστασης του συγκροτήματος.

Το 2014 είχε επιχειρηθεί η μεταβίβαση στο ΤΑΙΠΕΔ των 137 διαμερισμάτων (από τα 228 των 8 πολυκατοικιών), με Απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιαρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων (ΦΕΚ 571/Β/55.3.2014). Πράξη κατά της οποίας προσέφυγε ο δήμος Αθηναίων στο ΣτΕ (Δ' Τμήμα). Η αίτηση ακύρωσης κατά της μεταβίβασης στο ΤΑΙΠΕΔ, δεν έγινε μεν δεκτή, αναγνωρίστηκε όμως από τους διάδικους ότι ο περιβάλλων χώρος ανήκει στον δήμο. Εν τω μεταξύ, το 2016 (πριν ακόμα καθαρογραφεί η Αποφαση του ΣτΕ Δ' τμ. 507/2018) μεταβιβάστηκαν με το αρ. 62 του ν. 4414/2016 (ΦΕΚ 149/Α) στην Περιφέρεια Αττικής 177 από τα 228 διαμερίσματα, ενώ 51 παραμένουν ιδιόκτητα.

Τον Ιούνιο του 2025 με απόφαση της Περιφερειακής Επιτροπής (864/2025) εγκρίνεται η υπογραφή προγραμματικής σύμβασης μεταξύ Περιφέρειας Αττικής, ΔΥΠΙΑ και ΥΠΠΟ για την «αποκατάσταση τεσσάρων προσφυγικών πολυκατοικιών στην Λ. Αλεξάνδρας προς χρήση κοινωνικής κατοικίας». Δηλαδή, στην παρούσα φάση το έργο αφορά τέσσερις από τις οκτώ πολυκατοικίες, που φέρεται να ανήκουν εξ ολοκλήρου στην Περιφέρεια Αττικής και προβλέπει πλην της κοινωνικής κατοικίας, και τη φιλοξενία συνοδών ασθενών του γειτονικού νοσοκομείου, ενώ δεν υπάρχει καμία αναφορά στον περιβάλλοντα χώρο.

Σημειωτέον, το 2020 είχε γίνει μια προεργασία για προγραμματική σύμβαση με τον δήμο Αθηναίων, την Περιφέρεια Αττικής και την Ανάπλαση ΑΕ, αλλά δεν τελεσφόρησε.

Ο δήμος Αθηναίων αναγνωρίζει πλήρως τη σημασία της αποκατάστασης των κτιρίων, της διασφάλισης της στατικής τους επάρκειας με σεβασμό στα αρχικά σχέδια, όπως αρμόζει σε μνημεία, καθώς και της

κοινωνικής αξιοποίησής τους, ενώ ζητά την πλήρη ενημέρωση και συμμετοχή του στον σχετικό σχεδιασμό. Λόγω της βαρύτητας του εγχειρήματος, του δημόσιου χαρακτήρα του, της ιστορικής και μνημειακής προστασίας του χώρου, αλλά και της άμεσης επίδρασής του στη ζωή της γειτονιάς, θεωρούμε ότι οποιαδήποτε προώθηση του σχεδιασμού δεν μπορεί να εξελίσσεται χωρίς προηγούμενη, ανοιχτή, θεσμικά οργανωμένη και ουσιαστική διαβούλευση.

Για τον λόγο αυτό, ο δήμος Αθηναίων ζητά από την Περιφέρεια Αττικής πριν προχωρήσει στην υλοποίηση της προγραμματικής σύμβασης:

1. Να προχωρήσει άμεσα σε δημόσια και επίσημη διαδικασία διαβούλευσης για το σύνολο του σχεδιασμού (κτίρια και κοινόχρηστος χώρος) που αφορά την αξιοποίηση και ανάπλαση των Προσφυγικών της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, σύμφωνα με την νομοθεσία περί αναπλάσεων (ν. 2508/97).
2. Να παρουσιάσει αναλυτικά το αντικείμενο, το εύρος, τις χρήσεις, το χρονοδιάγραμμα και τις επιπτώσεις της παρέμβασης (όπως προβλέπεται στην νομοθεσία για την Προκαταρκτική Πρόταση Ανάπλασης), καθώς και τον τρόπο με τον οποίο διασφαλίζεται η προστασία του ιστορικού και κοινωνικού χαρακτήρα του συγκροτήματος.
3. Να καλέσει θεσμικά σε συνεργασία τον δήμο Αθηναίων, τους κατοίκους της περιοχής, εκπροσώπους των σημερινών διαμενόντων, επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς, καθώς και κάθε αρμόδια υπηρεσία πολιτιστικής προστασίας και αστικού σχεδιασμού.
4. Να εξασφαλίσει πλήρη διαφάνεια ως προς τις μελέτες, τις προβλεπόμενες χρήσεις, το ιδιοκτησιακό και λειτουργικό καθεστώς, τα κοινωνικά κριτήρια και τη διαδικασία επιλογής δικαιούχων και απόδοσης των κατοικιών και τις προβλέψεις για την προστασία της ιστορικής μνήμης του χώρου.
5. Να μην προχωρήσει σε διαδικασίες καταστολής, όπως οι εξώσεις, πριν ολοκληρωθεί η διαδικασία έγκρισης του σχεδιασμού και να ληφθεί η απαραίτητη μέριμνα προστασίας για τους σημερινούς κατοίκους στα κτίρια.

Επισημαίνουμε ιδιαίτερα το θέμα του ιδιοκτησιακού καθεστώτος που χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση και αποσαφήνιση, σε συνέχεια των δικαστικών αποφάσεων και των ειδικών νομοθετικών ρυθμίσεων που έχουν μεσολαβήσει.

Η Αθήνα έχει ανάγκη από έργα που σχεδιάζονται με λογοδοσία, κοινωνική ευαισθησία, σεβασμό στη μνήμη και εμπιστοσύνη προς τους πολίτες. Τα Προσφυγικά της Αλεξάνδρας δεν είναι ένα συνηθισμένο κτιριακό απόθεμα προς αξιοποίηση. Είναι ένας τόπος μνήμης, κοινωνικής ιστορίας και αστικής ταυτότητας, που απαιτεί ειδική μέριμνα και θεσμική σοβαρότητα.

Σε μια τέτοια διαδικασία ο δήμος Αθηναίων είναι έτοιμος να συμβάλλει θεσμικά και ουσιαστικά, και απαιτεί σεβασμό του ρόλου και των δικαιωμάτων του».